

Změny v jazykové a řečové kompetenci vojenských profesionálů

PhDr. Ivana Čechová, Ph.D., RNDr. Jana Beránková, PhDr. Dana Zerzánová, doc. PhDr. Hubert Hrdlička, CSc., Mgr. Radek Nedoma, Mgr. Radka Mocová

Abstrakt: *S rostoucím tlakem na kvalitu a úroveň jazykového vzdělávání vojenských profesionálů je kladen stále větší důraz na získání a udržování jazykových a řečových kompetencí, a to především v angličtině. Za uplynulých dvacet let došlo v oblasti jejich jazykového vzdělávání k významným změnám, se kterými nás seznamuje následující příspěvek.*

Klíčová slova: jazykové vzdělání, analýza jazykových potřeb, jazykové a řečové dovednosti, kompetence, vojenský profesionál, mise.

1. Místo a úloha cizích jazyků v resortu Ministerstva obrany

V roce 1989 pouze omezený počet příslušníků armády disponoval dobrými komunikačními dovednostmi, přičemž dovednosti poslech s porozuměním a psaní byly naprosto ojedinělé. Prioritou bylo studium ruského jazyka, který byl do té doby povinný pro všechny žáky a studenty středních i vysokých vojenských škol. Hlubší jazykové znalosti získávali příslušníci armády ve speciálních kurzech, které byly orientovány na studium v zahraničí (převážně v tehdejší Sovětské svazu) a na různé diplomatické nebo obchodní činnosti v jiných zemích. Rok 1990 znamenal výrazný posun od studia ruského jazyka k dalším jazykům, převážně anglickému, německému a francouzskému. Jazyková příprava v resortu Ministerstva obrany (MO) zaujala výrazně významnější místo v systému vzdělávání, zvýšil se počet hodin výuky jazyků, do procesu edukace se zapojili lektori-rodilí mluvčí, což společně s možností volně cestovat po celém světě znamenalo výrazný kvalitativní posun. Znalost cizího jazyka se stala nedílnou součástí kvalifikačních požadavků, které musí každý zaměstnanec splňovat, pokud chce pracovat na jakémkoliv systemizovaném místě v Armádě České republiky (AČR). V roce 1995 byla schválena první koncepce jazykové přípravy podle NATO STANAG 6001 (Standardization Agreement). Tato norma je závazná pro veškerou jazykovou přípravu v resortu MO od roku 1997 až do současnosti (Interpretace 2009). Rezortní jazyková příprava byla v tomto období zaměřena v první řadě na výuku angličtiny jako hlavního komunikačního jazyka, přičemž pozornost byla věnována rovněž výuce dalších jazyků, které jsou dorozumívacím prostředkem v evropských a celosvětových mezinárodních strukturách. V roce 1998 vstoupil v platnost předpis VšeV-16-14 Jazyková příprava v resortu MO AČR, který stanovil požadavky na jazykovou přípravu na vysokých školách - požadavky na znalost vstupní (přijímací zkoušky) i na znalost výstupní (podle STANAG 6001).

Dalším mezníkem, který významně ovlivnil jazykovou přípravu v resortu MO, byl vstup České republiky do NATO. Povinným jazykem pro studenty středních a vysokých vojenských škol se od tohoto roku stala angličtina, která je hlavním komunikačním jazykem v rámci NATO. Jazyková příprava se stala jednou z priorit přípravy všech pracovníků resortu MO, což se odráží v přijatých koncepčních materiálech a směrnících.

V novém miléniu vznikly další dokumenty, které se zabývaly jazykovou přípravou v resortu MO. K těmto dokumentům patří Koncepce vzdělávání personálu resortu obrany, výstavby a rozvoje vojenského školství na období 2006 - 2011, rozkaz ministra obrany ČR s názvem Jazyková příprava v resortu Ministerstva obrany a rozkaz ministryně obrany č.1/2007 (Role 2010). Posledním aktuálním dokumentem je Koncepce přípravy personálu resortu MO na období 2012-2018, ve které je uvedeno: "Jazykové vzdělávání je organickou součástí

systému přípravy. Zabezpečuje dosažení schopnosti personálu rezortu MO komunikovat na požadované úrovni především v angličtině. Podle potřeby rezortu MO jsou příslušníci ozbrojených sil připravováni také v jiných cizích jazycích.“ (Koncepce 2012-2018, s. 29).

2 Výuka cizích jazyků a komunikativní kompetence

V souvislosti s jazykovým vzděláváním se často objevuje pojem komunikativní kompetence, vycházející ze staršího termínu jazyková kompetence, který začal používat americký lingvista Noam Chomský. Chomský (1965) definoval komunikativní kompetenci jako „schopnost lidského subjektu uplatnit a používat řeč“. Hymes chápe komunikativní kompetenci jako „schopnost využívání jazykových prostředků mluvicím v reálných podmínkách komunikačního kontextu a pro konkrétní komunikační účely“ (Pedagogický slovník 2009) a vychází z anglického výrazu „communicative competence“. V současné době je komunikativní kompetence aktualizována a rozpracována rovněž na základě požadavků vycházejících z jazykové politiky Rady Evropy a je definována jako:

- formulace a vyjadřování vlastních myšlenek a názorů logicky, výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchání promluvám druhých lidí a porozumění jim, vhodné reakce, účinné zapojení do diskuse, obhajoba svého názoru a vhodná argumentace,
- porozumění různým typům textů a záznamů, obrazovým materiálům, běžně užívaným gestům, zvukům a jiným informačním a komunikačním prostředkům, přemýšlení o nich, reakce na ně a jejich tvořivé využívání ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění,
- využívání informačních a komunikačních prostředků a technologií pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem, (SERR).

Výuka cizích jazyků vychází ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (Common European Framework of Reference for Languages), který vymezuje jednotlivé kompetence, především komunikativní a všeobecné, předpokládající znalost sociokulturního prostředí a reálií zemí, ve kterých se studovaným jazykem hovoří. Výuka a znalost cizích jazyků pomáhají snižovat jazykové bariéry a přispívají tak ke zvýšení mobility jednotlivců v jejich osobním životě i během dalšího studia a v budoucí práci, dále umožňují seznamovat se s odlišnostmi ve způsobu života lidí jiných zemí i s jejich rozdílnými kulturními tradicemi. Při učení se cizím jazykům musíme vycházet ze skutečnosti, že výuka tohoto předmětu se liší od výuky faktografických předmětů. Jedná se o dvoustranný proces, který předpokládá dva účastníky, a skládá se ze dvou komunikačních procesů. Mluvčí (pisatel) tvoří svou řeč, předává informace. Posluchač (čtenář) vnímá, reaguje. Jinými slovy, studenti cizího jazyka k tomu, aby mohli vůbec používat řeč, potřebují celou řadu schopností, jako je např. psaní dopisů, e-mailů, četba knih, poslech rádia, vedení telefonní konverzace (Harmer, 1991, s. 16). Potřebují tedy čtyři základní jazykové dovednosti:

- receptivní - poslech s porozuměním a čtení s porozuměním,
- produktivní - ústní projev a písemný projev.

Obecně můžeme konstatovat, že jazyková/řečová dovednost je schopnost používat osvojený jazyk pro komunikační účely. Jelínek zdůrazňuje, že podstatu komunikativní kompetence tvoří vyváženost rozvoje všech čtyř základních řečových dovedností - poslechu s porozuměním, čtení s porozuměním, ústního a písemného projevu (Jelínek, Cizí jazyky č. 7-

8/92-93, s. 242). Touto zásadou se ve své práci řídí i učitelé Centra jazykové přípravy Univerzity obrany.

3. Výzkum v oblasti jazykových a řečových kompetencí vojenských profesionálů

Centrum jazykové přípravy (CJP) Univerzity obrany zajišťuje jazykové vzdělávání orientované nejenom na vysokoškolské studium odborného jazyka inženýrů-manažerů, ekonomů, techniků, lékařů a zdravotnického personálu v návaznosti na akreditované studijní programy fakult, ale také na rezortní přípravu k jazykovým zkouškám podle NATO STANAG 6001. CJP jako součást vysoké školy neustále zdokonaluje a zefektivňuje výuku. S touto činností souvisí rovněž vědecko-výzkumná činnost pracoviště a aplikace jejích výsledků v jazykové přípravě nejen na Univerzitě obrany, ale i v rámci AČR. CJP ve své vědecké i pedagogické činnosti spolupracuje s dalšími jazykovými pracovišti AČR, s vysokými školami v České republice a rovněž se zahraničními jazykovými institucemi, především na vojenských školách, s cílem zdokonalit a zefektivnit výuku. Výsledky výzkumu jsou aplikovány do jazykové přípravy nejen na Univerzitě obrany ale i v rámci Armády České republiky. Stěžejními oblastmi výzkumu jsou metody a obsah výuky angličtiny, jazykové testování a terminologie. Část výzkumu CJP je zaměřena na analýzu jazykových potřeb vojenských profesionálů.

V roce 2010 se CJP zapojilo do projektu Výzkumného záměru Fakulty ekonomiky a managementu s názvem „Vojenské a ekonomické aspekty procesu výstavby profesionální AČR“, jehož dílčím úkolem bylo zjistit, jaké jsou základní požadavky na jazykovou vybavenost vojenských profesionálů AČR vysílaných do misí, aby byli schopni efektivně a účinně plnit úkoly ve spolupráci s ostatními příslušníky armád členských států NATO. Cílem projektu bylo zkvalitnit výuku angličtiny a co nejvíce ji přiblížit potřebám praxe.

Metodologie výzkumu byla kombinací kvantitativních a kvalitativních postupů. V první fázi výzkumu jsme se rozhodli využít dotazníkového šetření, neboť podstatou našeho výzkumu bylo zjistit fakta systematickým a metodicky co nejvhodnějším způsobem. Dalším faktorem výběru této metody jsou i výhody dotazníkového šetření, mezi které patří zejména ta skutečnost, že zvolená metoda šetří čas i finanční prostředky ve srovnání s jinými metodami.

Dobře sestavený dotazník umožní následně analyzovat získaná data pomocí počítačového softwaru. Jsme si vědomi toho, že pokud je dotazník správně sestaven, měl by nám poskytnout dostatečně spolehlivé a validní údaje a zároveň vyloučit údaje, které se jeví jako ne zcela odpovídající realitě. Při tvorbě jednotlivých dotazníkových položek jsme se snažili dodržet základní pravidla, jako např.: stručně formulovat položky, nepoužívat nejednoznačné nebo negativní formulace, vyhnout se takovým položkám, které by všichni respondenti mohli zodpovědět shodně.

Dotazník byl rozdělen do čtyř částí, z nichž každá se snažila postihnout určitý okruh informací:

- **Všeobecné informace:** věk respondenta, typ jednotky, u které v misi působil, pozice, kterou zastával.
- **Znalost anglického jazyka před vysláním do mise:** délka předchozího studia jazyka, složení zkoušek podle STANAG 6001, absolvování jazykového kurzu u nás nebo v zahraničí a jeho zaměření (v této části jsme se též dotazovali na to, která

jazyková dovednost působila respondentům největší potíže během působení v misích).

- **Využití konkrétních forem jednotlivých jazykových dovedností:** formální a neformální projev, prezentace, úřední korespondence, porozumění rozkazům a jejich interpretace atd. Dále jsme žádali respondenty, aby se vyjádřili k tomu, jak oni sami vnímali svoji schopnost využít jazykových znalostí a dovedností při plnění konkrétních úkolů. Následně jsme se dotazovali na možnost uplatnění i jiných jazyků během působení v misi.
- **Forma, druh a místo konání kurzu:** klasická forma výuky, e-learning, blended-learning, výběr nejvhodnějšího místa konání kurzu.

Dotazník měl 83 otázek, z nichž většina byla hodnocena na škále 1 - 5 (1 = nejméně důležitá, 5 = nejvíce důležitá). Zkoumaný soubor tvořili vojenští profesionálové 7. mechanizované brigády. Dotazník byl rozeslán 500 respondentům, zpět jsme obdrželi 451 vyplněných dotazníků, z nichž 18 bylo zodpovězeno příslušníky AČR, kteří doposud v misi nepůsobili, ale i jejich odpovědi jsme v analýze zohlednili. Z odpovědí respondentů jsme vytvořili datovou matici, na jejímž základě jsme zpracovali analýzy.

3. Výsledky výzkumu

Jednotlivé analýzy, skládající se z jednoúrovňových i dvojúrovňových procedur, jsme nazvali:

- Souvislost zastávané funkce s úrovní anglického jazyka.
- Příčiny nedostatečné úrovně znalostí.
- Vztah mezi jazykovým vzděláním a věkem.
- Vztah edukace a času k úrovni dosaženého jazykového vzdělání.
- Vliv věku na jazykové dovednosti.
- Souvislost pozice a dalšího cizího jazyka.
- Vztah mezi dovednostmi a zastávanou funkcí.
- Analýza poslechu.
- Analýza mluvení.
- Analýza čtení.
- Analýzy psaní.
- Znalost obecného jazyka a terminologie.
- Vliv věku na úroveň znalostí.
- Vliv věku na znalost dalšího cizího jazyka.
- Preference kurzu.
- Angličtina a ICT.

3. 1 Souvislost zastávané funkce s úrovní anglického jazyka

První část dotazníku se zaměřila na sběr obecných informací, jednou z nich byla funkce zastávaná v misi:

1. Velitelství, štáb.
2. Bojové jednotky (jednotky mechanizované, motorizované, pěší, výsadkové, průzkumné, vrtulníkové (Mi-24), ženijní, palebné podpory, protivzdušné obrany jako např. mobilní pozorovací týmy, průzkumný odřad a další).

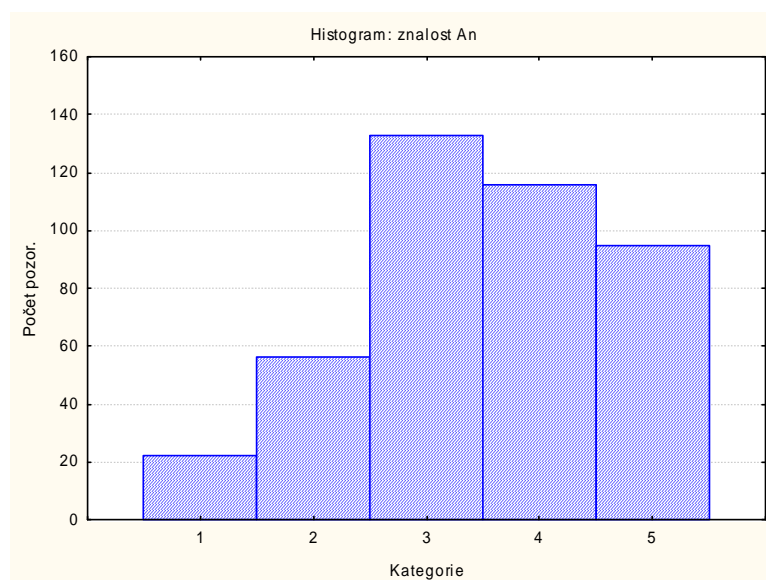
3. Jednotky bojové podpory (jednotky spojovací, chemické (CBRN), policejní, vrtulníkové (Mi-17 apod.), zpravodajské, EOD, topografické, psychologického/informačního působení, strážní jako např. četa EOD, chemický odřad, strážní četa, podpurná skupina a další).
4. Jednotky bojového zabezpečení (logistické, zdravotní, administrativní zabezpečení velení).

Jednotka	Počet respondentů
velitelství, štáb	67
bojové jednotky	227
jednotky bojové podpory	58
jednotky bojového zabezpečení	63

Tab. 1: Počty respondentů podle jednotek

Ze 415 platných odpovědí jsme se dozvěděli, že 15 % respondentů sloužilo na velitelství nebo štábu, většina, tj. 53 %, sloužila u bojových jednotek, 13 % v jednotkách bojové podpory a 14 % v jednotkách bojového zabezpečení. Podle výsledků výzkumu naprostá většina respondentů tedy sloužila u bojových jednotek.

Z pohledu jazykových a řečových kompetencí nás však nejvíce zajímalo, jak respondenti hodnotí svou znalost angličtiny během působení v misi. Odpověď na tuto otázku si respondenti mohli vybrat z nabídky pěti možností: výborná (kategorie 1), velmi dobrá (kategorie 2), průměrná (kategorie 3), slabá (kategorie 4), nevyhovující (kategorie 5)-viz graf č. 1.

Graf 1: Hodnocení znalosti angličtiny

V odpovědích na výše uvedené otázky převládalo nízké hodnocení vlastních znalostí a vysoká dávka sebekritiky. Zkoušku STANAG 6001 SLP 2 a SLP 3 vykonalo celkem 20 % respondentů, ale pouze 5 % respondentů hodnotí svou znalost jako výbornou a 13 % jako velmi dobrou, přestože zkouška podle STANAG je velmi náročná a znalosti těch, kteří získají

především SLP 3, jsou na vysoké úrovni (podle Společného evropského referenčního rámce je zkouška STANAG 6001 SLP 3 rovna úrovni C1).

Nejvyšší počet respondentů, 32 %, hodnotí svou znalost jako průměrnou, 27 % jako slabou a 23 % jako nevyhovující. Co se týká hodnocení znalostí podle funkcí, nejlépe sami sebe hodnotí příslušníci velitelství a štábu, nejhůře příslušníci jednotek bojového zabezpečení (tabulka 2).

Jednotka	Výborná znalost	Nevyhovující znalost
velitelství, štáb	8 %	14 %
bojové jednotky	5 %	20 %
jednotky bojové podpory	4 %	22 %
jednotky bojového zabezpečení	2 %	25 %

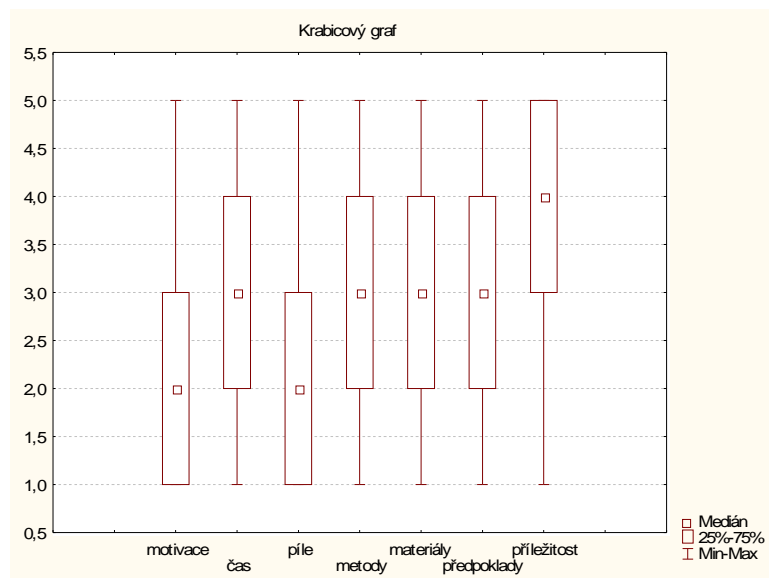
Tab. 2: Funkce zastávaná v misi versus úroveň znalostí angličtiny

Pouze 8 % respondentů, kteří v misi působili na velitelství a štábu (viz tab. 2), hodnotí svou znalost angličtiny jako výbornou, což souvisí i s odpověďmi na otázky týkající se délky studia a vykonané zkoušky z anglického jazyka. V této skupině je nejvíce respondentů s délkou studia více než 4 roky (30 %) a s vykonanou zkouškou podle STANAG SLP 2 nebo 3. Pouze 14 % respondentů této skupiny hodnotí svou znalost jako nevyhovující.

Z příslušníků bojových jednotek 5 % hodnotí svou znalost jako výbornou a 20 % jako nevyhovující. Hodnocení znalostí je i nadále sestupné. Pouze 4 % příslušníků jednotek bojové podpory hodnotí svou znalost jako výbornou a 22 % jako nevyhovující. U jednotek bojového zabezpečení je počet těch, kteří hodnotí svou znalost jako výbornou, ještě nižší, jsou to pouhá 2 %, naopak je v této skupině nejvyšší počet těch, kteří hodnotí svou znalost jako nedostatečnou, plných 25 %.

3.2 Příčiny nedostatečné úrovně znalostí

Dalším předmětem zkoumání bylo zjistit příčinu nedostatečné znalosti angličtiny během působení v misi. Jako variantu možných odpovědí jsme respondentům nabídli následující možnosti: nízká úroveň motivace, nedostatek času, nedostatek píle a vůle, výukové metody v jazykových kurzech, studijní materiály a nedostatek příležitostí aktivně komunikovat v cílovém jazyce.

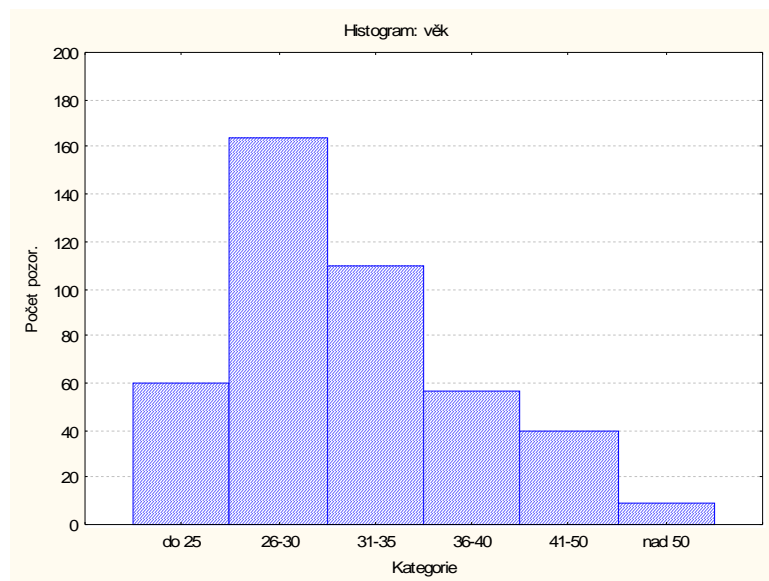
Graf 2: Důvody nedostatečné znalosti angličtiny

K nejfrekventovanějším důvodům nedostatečné znalosti angličtiny patřily nízká motivace (31 %) a nedostatek píle a vůle (28 %). Čas tvoří také významnou proměnnou v tomto hodnocení, pouhých 15 % respondentů tvrdí, že nedostatek času významně ovlivňuje jejich znalost angličtiny. V kontrastu k tomuto tvrzení 18 % respondentů uvádí, že času ke studiu měli dostatek. Nevhodné vyučovací metody uvádí jako příčinu nedostatečných znalostí angličtiny 22 % respondentů, 32 % tvrdí, že metody výuky nejsou důležité a 13 % z nich je považuje za nevýznamné.

Obdobné výsledky respondenti uvádějí i v souvislosti se studijními materiály: 18 % je považuje za významný faktor ovlivňující znalost angličtiny, 31 % se domnívá, že tento faktor není nikterak důležitý a 10 % je nepovažuje za významné. Co se týká příležitostí komunikovat anglicky, 9 % respondentů je považuje za dostatečné, 24 % za malé a plných 35 % za nedostatečné (viz graf 2).

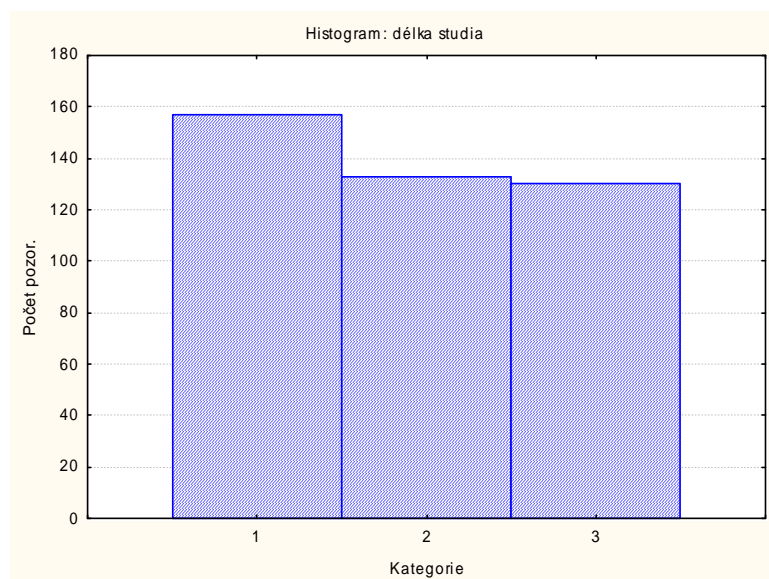
3.3 Vztah edukace a času k úrovni dosaženého jazykového vzdělání

Další otázka, která patří do první, obecné části dotazníku, se vztahovala k věku respondentů. Většina z nich - 37 % - byla ve věku 26-30 let, 31 % bylo ve věku 31-35 let. V nejmladší skupině bylo 13 % respondentů a v nejstarší 2 % respondentů (viz graf 3).

Graf 3: Věk respondentů

Dále nás zajímalo, zdali a jak dalece ovlivňuje délka studia dosaženou úroveň znalosti anglického jazyka (graf č. 4). Z výsledků výzkumu vyplývá, že z celkového počtu respondentů 37 % vojenských profesionálů nikdy nestudovalo angličtinu (kategorie 1), 31 % profesionálů studovalo 4 nebo méně než 4 roky (kategorie 2) a 30 % vojáků studovalo anglický jazyk více než 4 roky (kategorie 3). Celkem 31 respondentů tuto otázku vůbec nezodpovědělo.

Graf 4: Délka studia

V tomto kontextu je nezbytné vzít v úvahu specifičnost jazykové přípravy ve vojenském prostředí. Výuka anglického jazyka je realizována podle STANAG 6001. Vzhledem ke skutečnosti, že angličtina je povinná na středních i vysokých vojenských školách od roku 1993, můžeme očekávat, že odpovědi respondentů jsou úzce spojeny s jejich dokončeným stupněm vzdělání. Ti, kteří dokončili vysokou školu, tedy studovali angličtinu více než čtyři roky.

3.4 Vliv věku na jazykové dovednosti

V této části výzkumu jsme se také pokusili poukázat na vztah mezi dílčími jazykovými dovednostmi (poslech s porozuměním, mluvení, čtení s porozuměním, psaní) a věkem respondentů. Chtěli jsme zde zjistit, jaký je vztah mezi věkem a zvládnutím produktivních a receptivních jazykových dovedností. Dále jsme chtěli zjistit, je vliv věku na zvládnutí produktivních (mluvení a psaní) a receptivních (čtení s porozuměním a poslech s porozuměním) dovedností. Výsledky výzkumu jsou následující:

- **Věková skupina do 30 let** – celkem 28 % respondentů mělo problémy s poslechem, ostatní dovednosti jim nepůsobily téměř žádné problémy.
- **Věková skupina 31 - 40 let** – celkem 46 % respondentů mělo problémy s poslechem a 35 % s psaním, zatímco se čtením a s mluvením téměř problémy neměli.
- **Věková skupina nad 41 let** – téměř 47 % respondentů zmínilo, že měli problémy s poslechem, 40 % s psaním, a 33 % s mluvením. Čtení nepůsobilo této věkové skupině větší problémy.

Z výše uvedených zjištění vyplývá, že poslech byl velmi obtížný pro všechny věkové skupiny. Může to být vysvětleno tím, že receptivní dovednosti závisí na schopnosti se koncentrovat, vybrat klíčové informace a současně rozlišit různé zvuky, dokonce jemné fonetické rozdíly mohou změnit smysl výpovědi, a to významným způsobem.

Ve střední věkové skupině kromě poslechu působilo také psaní značné problémy, přestože jde o produktivní dovednost a jednotlivé druhy písemných dokumentů mají své formální a obsahové náležitosti, které lze studenty naučit.

Ve věkové skupině nad 41 let působily těžkosti hned tři dovednosti-byly to poslech a psaní, jako u střední věkové skupiny, a navíc i mluvení. Příčinou těchto problémů může být skutečnost, že respondenti uvedené věkové skupiny nestudovali angličtinu dostatečně dlouho a jejich jazyková příprava nebyla dosti intenzivní ve srovnání s ostatními skupinami. Celkem bez většího překvapení se tedy potvrdilo, že se stoupajícím věkem rostou i problémy se zvládnutím některých jazykových dovedností – ve výsledcích výzkumu se to projevilo u poslechu, mluvení i psaní.

3.4 Zkoušky z anglického jazyka

V souvislosti s délkou studia jsme se rovněž zajímali o zkoušky z angličtiny, které respondenti vykonali během své vojenské kariéry. V dotazníku jsme se soustředili jak na zkoušky spojené s formálním vzděláním, jako je maturita a zkoušky během vysokoškolského studia, tak i na zkoušky spojené s neformálním vzděláním, např. státní a mezinárodní zkoušky a zkoušky STANAG 6001. Na základě analýzy shromážděných dat můžeme prohlásit, že 35 % respondentů bylo zařazeno do misí bez předchozí znalosti angličtiny, 7 % získalo své znalosti v různých jazykových kurzech a 58 % respondentů studovalo angličtinu v průběhu formálního vzdělávání. Celkem 27 % respondentů z poslední skupiny složilo z angličtiny maturitu, 11 % zkoušku vysokoškolskou, 3 % státní jazykovou zkoušku základní úrovně a 2,5 % mezinárodní jazykovou zkoušku.

Ze všech respondentů, kteří vyplnili dotazník, je 37 % držitelem STANAG SLP 1, 18 % STANAG SLP 2 a 2 % STANAG SLP 3. Je zajímavé, že respondenti, kteří se zúčastnili intenzivních nebo kombinovaných kurzů anglického jazyka podle STANAG v úrovních SLP 1, 2, 3, studovali angličtinu méně než 3 roky během předcházejícího studia. Skutečnost, že státní a mezinárodní jazykové zkoušky složilo relativně malé množství respondentů, koinciduje s možností složení zkoušky STANAG 6001, která v případě vojenských profesionálů mnohdy nahrazuje zkoušky státní a mezinárodní.

Na základě výše uvedených zjištění lze tedy konstatovat, že čím delší čas je věnován studiu anglického jazyka, tím lépe je vnímána schopnost komunikace v tomto jazyce v praxi. Pokud respondenti úspěšně složili jakoukoliv jazykovou zkoušku, jejich znalosti byly na vyšší úrovni a byli potom schopni využít své jazykové vědomosti v cizím jazykovém prostředí daleko lépe. Avšak zajímavá je skutečnost, že u těch, kteří složili mezinárodní zkoušku nebo STANAG 3, se tento trend nepotvrdil. Pro vysvětlení může existovat několik důvodů: tuto diskrepanci lze vysvětlit velmi malým počtem respondentů patřících k této skupině (10+7), jejich přílišnou sebekritičností při posuzování vlastních jazykových schopností. Dalším důvodem může být funkce, kterou zastávali v misi a která byla tak náročná a specifická, že i úspěšné složení výše uvedené zkoušky nebylo dostatečnou garancí pro bezproblémové využívání angličtiny v misi. Získané výsledky jsou úzce spjaty se specifickým prostředím samotné jazykové výuky. Jestliže člověk nepoužívá aktivně své jazykové znalosti, komunikativní dovednost se postupně vytrácí, totéž lze říci o pohotovosti a plynulosti vyjadřování, což má za následek klesající úroveň všech jazykových dovedností.

3.5 Hodnocení jazykových dovedností

V další části výzkumu jsme se zajímali o dovednosti (poslech s porozuměním, mluvení, čtení s porozuměním, psaní) jednak z hlediska jejich obtížnosti, ale také využitelnosti během působení v misi.

Naším cílem bylo zjistit, zda a jaké těžkosti tyto dovednosti působily a která z nich byla podle názoru respondentů více nebo méně obtížná:

	Významné problémy	Mírné nebo žádné problémy
Poslech s porozuměním	61 %	14 %
Mluvení	27 %	17 %
Čtení s porozuměním	23 %	17 %
Psaní	27 %	15 %

Tab. 3: Dovednosti z hlediska problematičnosti

- **Poslech s porozuměním** považovalo 61 % respondentů za nejproblematictější. Tento závěr je plně potvrzen jak předcházejícím výzkumem, tak i dlouholetými zkušenostmi učitelů CJP z výuky i zkoušek podle STANAG 6001.
- **Mluvení a psaní** jsou shodně označeny 27 % respondentů za problematické, 17 % respondentů uvádí, že neměli vůbec žádné nebo měli jen mírné problémy s mluvením, u psaní je to pouhých 15 %. Zde je nutné uvést, že zejména psaní bylo hodnoceno z pohledu respondentů za nejméně problematickou dovednost.

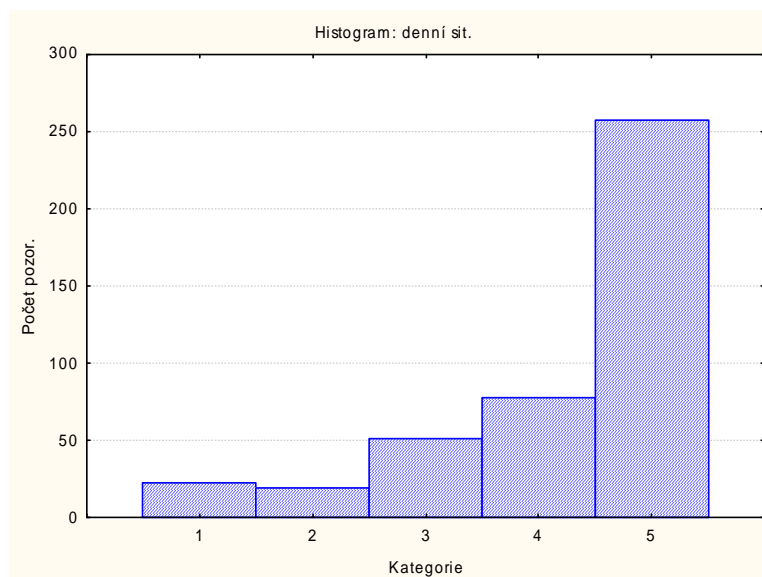
- **Čtení s porozuměním** bylo vyhodnoceno jako nejméně problematické ze všech dovedností, což potvrzuje naše předpoklady a je ve shodě i s výsledky předchozího výzkumu. Tento závěr může být spojen s možností respondentů využívat k lepšímu porozumění kontextu, konkrétní situaci nebo možnosti vrátit se opakovaně k textu, použít například slovník, tedy text pochopit.

U jednotlivých jazykových dovedností tedy více než polovina respondentů měla problémy s poslechem s porozuměním, mluvením a psáním, lépe na tom byli jen u čtení s porozuměním. Toto zjištění kontrastuje s faktem, že se ve výuce věnuje největší pozornost právě poslechu a mluvení. Je nutno však dodat, že pouze ve škole nebo v kurzech se respondent jazyk nenaučí. Mnoho metodiků jazykového vyučování dokazuje, že dvě třetiny jazykové přípravy musí spočívat v samostudiu, ve škole získáme základy, na kterých je možno individuálně stavět.

3.6 Jazykové dovednosti důležité pro působení v misi

V další části dotazníku jsme se ptali respondentů, jaké dovednosti nebo aktivity byly z hlediska působení a zejména využití v misi více nebo méně významné. Nejprve jsme se zabývali dovedností **poslechu s porozuměním**, a to „z důvodu logiky věci“. Cizí jazyk se totiž nejdříve učíme posloucháním a způsobilost k jeho recepci chápeme jako výchozí podobu procesu ovládnutí jazyka (Choděra, 2001, s. 76).

Výsledky dotazníkového šetření podporují výše zmíněnou teorii (Choděra 2001, Heindrich 1996, Richards 1999). Většina respondentů (64 %) se domnívá, že poslech s porozuměním je nejdůležitější dovedností. Zajímavou skutečností je zjištění, že 60 % respondentů zdůrazňuje nutnost porozumění v každodenních situacích (Graf 5, popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Graf 6: Porozumění v každodenních situacích

Domníváme se, že schopnost vyslechnout, porozumět a následně předat informaci v situacích každodenního života je klíčovou dovedností a zároveň představuje kombinaci dovednosti poslechu s porozuměním a mluvení. Pokud toto dokážeme zvládnout v rovině

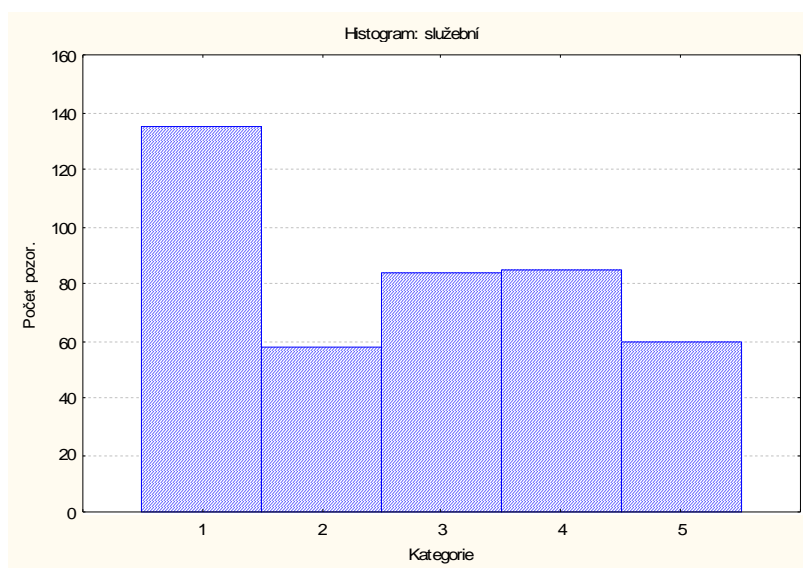
obecné, profesní úroveň je pouze úrovní kvalitativně vyšší, ke které přistupujeme bez obavy ze selhání.

Překvapivým zjištěním bylo, že 51 % respondentů vnímá schopnost komunikace v angličtině při telefonické konverzaci za nejméně využívanou. Je to možná také z toho důvodu, že telefonická konverzace patří k velmi obtížným dovednostem, vyžadujícím zvládnutí nejenom poslechu s porozuměním, ale také dovednosti mluvení na vysoké úrovni. Dalším důvodem může být nahrazení přímé telefonické konverzace e-maily, SMS, nebo jinými prostředky elektronické komunikace.

Poslech není izolovanou dovedností, ale má přímý vztah k mluvení, a nepřímý vztah k psaní a čtení. Další sledovanou dovedností bylo **mluvení**, které je velmi často, ale nesprávně, zaměňováno za komunikativní kompetenci, i když z hlediska získání komunikativní kompetence v cizím jazyce je velký důraz kladen právě na tuto produktivní dovednost. Mluvení můžeme označit za jeden ze základních prostředků internacionalizace a také za velmi účinný motivační faktor.

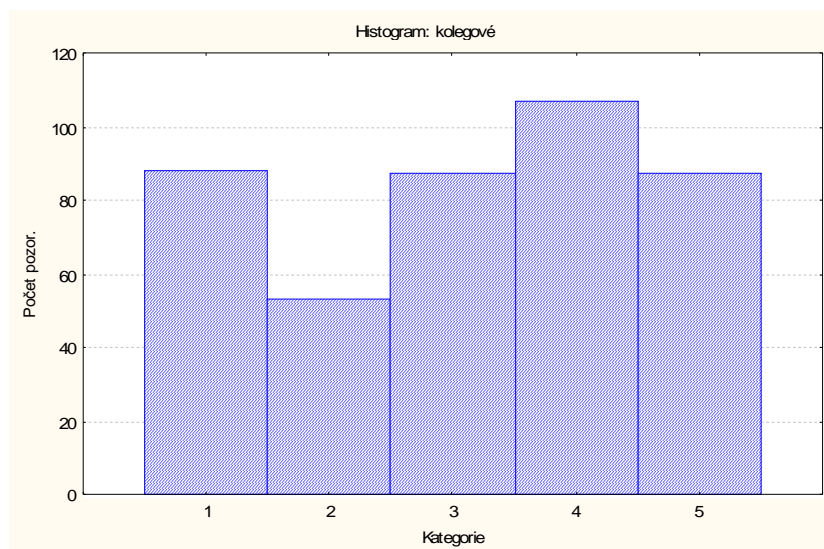
V souvislosti s dovedností mluvení jsme zaměřili naši pozornost na možnost aplikace některých praktických dovedností, jako například: telefonické vyřizování běžných pracovních záležitostí, zvládnutí prezentací, vystupování/účast na briefingu schopnost reagovat bez přípravy na služební komunikaci, schopnost zvládnout terminologii vlastního oboru, obecnou komunikaci, schopnost domluvit se na formálních i neformálních setkáních s kolegy a komunikaci s místním obyvatelstvem.

Z výsledků našeho výzkumu je zřejmé, že nutnost vystupovat na briefingu nebo zvládnutí prezentací byly hodnoceny velmi nízko. Pouze 15 % respondentů považuje zvládnutí prezentací za významné z hlediska plnění úkolů v misi. Aktivní účast na briefingu za nezbytnou dovednost považuje pouze 26 % respondentů. Schopnost reagovat na služební komunikaci byla hodnocena následujícím způsobem: za velmi důležitou ji považuje 15 % respondentů, naopak jako nejméně důležitá je tato schopnost hodnocena 31 % všech respondentů (Graf 7, popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Graf 7: Hodnocení služební komunikace

Naopak poměrně vysoko je hodnoceno zvládnutí každodenní obecné komunikace, která je velmi důležitá pro 30 % respondentů. Celkem 65 % respondentů považuje schopnost porozumět si na neformálním setkání s kolegy za středně až velmi důležitou (Graf 8). Celkem 15 % respondentů považuje komunikaci s místním obyvatelstvem za významnou, naopak 31 % respondentů uvedlo, že pouze zřídka hovoří anglicky s místním obyvatelstvem (popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Graf 8: Schopnost domluvit se neformálně s kolegy

Z výše zmíněných zjištění tedy můžeme sestavit žebříček nejčastěji používaných a z hlediska významnosti nejvýznamnějších aktivit v oblasti mluvení takto:

1. Obecná každodenní komunikace
2. Schopnost domluvit se na formálních i neformálních setkáních s kolegy
3. Komunikace s místním obyvatelstvem
4. Schopnost reagovat bez přípravy na služební komunikaci
5. Schopnost zvládnout terminologii vlastního oboru
6. Telefonické vyřizování běžných pracovních záležitostí
7. Vystupování/účast na briefingu
8. Zvládnutí prezentací

Z výše uvedených zjištění jednoznačně vyplývá, že nejvýše je hodnocena neformální komunikace, až na posledních místech je uveden briefing a prezentace. Důvodem je zcela jistě zastoupení respondentů podle funkcí zastávaných v misi (Tabulka 1), nejvíce respondentů uvedlo, že působili u bojové jednotky. Dalším důvodem může být skutečnost, že prezentace a aktivní účast na briefingu jsou považovány spíše za dovednosti akademické a velitelské, přičemž je nutné uvést, že na velitelství a štábu působil 67 % respondentů (Tabulka 1).

Dovednost **čtení s porozuměním** je často v odborné literatuře označována za nejužitečnější a nejpotřebnější (Choděra, 1999, Richards, Platt, 1999). Komunikativnost této dovednosti spočívá v záměru čtenáře/příjemce aktivně zpracovat získané informace, porovnat fakta a utřídit stanoviska. Z pohledu získání komunikativní kompetence je tedy tato dovednost velmi významná, navíc, v porovnání s poslechem, je čtení pro většinu studujících snazší,

protože si mohou zvolit vlastní tempo, vrátit se k obtížnější pasáži nebo použít slovník (Purm, Cizí jazyky č. 5_6/93-94).

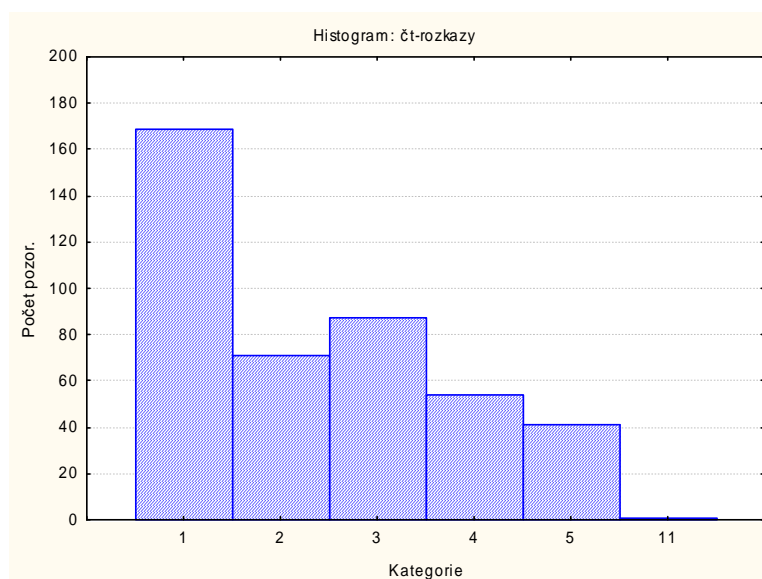
Přesto, že čtení s porozuměním je označováno za velmi potřebnou dovednost, jenom velmi malé procento našich respondentů se v misi setkávalo s písemnými dokumenty. Důvodem může být opět funkční zařazení respondentů.

Naším cílem bylo v souvislosti s touto dovedností zjistit, s jakými písemnými dokumenty se respondenti v průběhu mise nejčastěji setkávali. Na základě odpovědí jsme sestavili následující pořadí:

1. Instrukce, hlášení a rozkazy
2. Vojenská dokumentace
3. E-maily a faxy
4. Úřední korespondence
5. Memoranda

Avšak musíme konstatovat, že počet respondentů, který se v misi setkával s výše uvedenými dokumenty, byl poměrně nízký. U instrukcí, hlášení a rozkazů se jednalo o 11 % respondentů (Graf 9), vojenskou dokumentaci četlo 10 % respondentů, e-maily a faxy 8 %, úřední korespondenci 7 % a memoranda 6 % (popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Při analýze dovednosti čtení s porozuměním jsme zjistili, že většina respondentů tuto dovednost hodnotila jako nejméně problematickou ze všech dovedností (viz předchozí kapitola), ale zároveň jako nejméně využívanou v průběhu mise.

Graf 9: Čtení instrukcí, hlášení a rozkazů

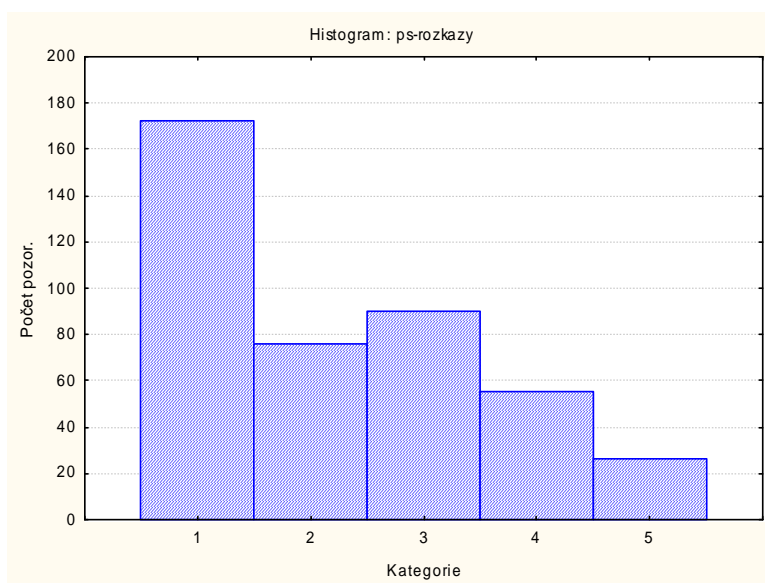
Domníváme se, že tato skutečnost může být dána tím, že čtení je pro současnou generaci přirozenou aktivitou a velkou část povinností tvoří práce s počítačem, kterou chápeme jako rutinní, každodenní záležitost. Ovšem z jazykového pohledu se jedná především o dovednost čtení s porozuměním, kombinovanou se všemi ostatními dovednostmi, tj. hlavně s dovedností psaní, ale i poslechu s porozuměním a mluvením.

Psaní může mít jak podobu reprodukce (opisování, psaní výtahů, excerptce), tak produkce (dopisy, e-maily, pozvání, omluva, atd.), a zpravidla bývá uváděno na posledním místě mezi řečovými dovednostmi (Choděra, 1999, s. 49). Perclová v této souvislosti uvádí, že psaní využíváme spíše k upevnění jazykových dovedností, případně ke zjištění jazykové úrovně studujících, nikoliv k posílení dovednosti samotné (Perclová, Cizí jazyky roč. 40, 1996/1997 č. 7-8). Jelínek, který klade velký důraz na sepětí všech řečových dovedností, považuje za specifický přínos psaní fakt, že psaní často vede k pevnějšímu a trvalejšímu zapamatování si jazykových jevů než cvičení ústní, v nichž se tyto jevy osvojují sice poměrně snadno a rychle, ale podléhají také značně rychlému zapomínání dovedností (Jelínek, Cizí jazyky č. 7-8/92-93, s. 246).

V této části výzkumu jsme chtěli, zjistit, jaké dokumenty respondenti v průběhu mise nebo i před zařazením do mise píšou. Z nejméně četných odpovědí jsme sestavili následující pořadí:

1. E-maily a faxy
2. Hlášení, instrukce a rozkazy
3. Dopisy – formální/neformální
4. Úřední vojenská korespondence
5. Memoranda
6. Životopis

Přestože dovednosti čtení s porozuměním a psaní spolu velmi úzce souvisejí a v dotazníku jsme se ptali na totožné písemné dokumenty, v odpovědi respondentů jsou patrné rozdíly. Zatímco e-maily a faxy v dovednosti čtení s porozuměním jsou na třetím místě, v psaní se objevily na místě prvním. Stejně zůstává procentuální zastoupení, v obou dovednostech je to shodně 8 %. Hlášení a rozkazy se 7 % jsou v dovednosti psaní na místě druhém, ve čtení s porozuměním to bylo místo první s 11%. Za nimi následuje psaní formálních a neformálních dopisů, které považuje za velmi důležité pouze 6 % respondentů. Úřední vojenská korespondence v hodnocení důležitosti získala pouze 5 % a memoranda 4 %. Psaní i čtení memorand se tedy shodně umístily na posledním místě.

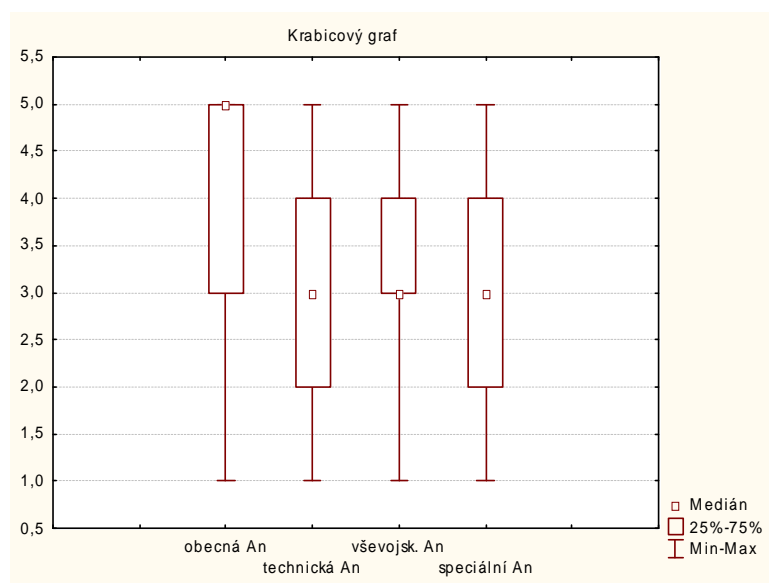
Graf 10: Psaní hlášení, instrukcí a rozkazů

I přes naznačené rozdíly můžeme konstatovat, že nejdůležitějším písemným dokumentem z pohledu dovedností čtení s porozuměním a psaní jsou instrukce, hlášení a rozkazy, za nimi následují e-maily a faxy. Nejméně důležité bylo psaní memorand a životopisu. Z výše uvedených zjištění dále vyplývá, že respondenti považují psaní za nejméně užitečnou dovednost (Graf 10, popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Výsledky mohou být považovány za dosti subjektivní, protože vychází pouze z osobních zkušeností respondentů, nicméně jsou pro nás nesmírně cenné, protože se v nich projevil vliv zastávaného místa v misi (velitelství, bojové jednotky, jednotky bojové podpory, jednotky bojového zabezpečení). Tento výsledek nám poskytuje plastický obraz o reálné situaci a zároveň ukazuje místa, na která je třeba se v další výuce zaměřit.

3.7 Znalost obecného jazyka a terminologie

S touto částí výzkumu velmi úzce souvisí otázka, jakou důležitost přiřadí vojenští profesionálové znalosti obecné angličtiny, angličtiny vševojskové a technické a znalosti speciální vojenské terminologie (Graf 11). Respondenti si vybírali odpovědi na pětistupňové škále (1 = nejméně důležitá-5 = nejvíce důležitá).

Graf 11: Znalost obecného jazyka a terminologie

Nejvíce respondentů, 53 %, hodnotilo znalost obecné angličtiny jako nejvíce důležitou. Co se týká znalosti technické angličtiny, 36 % respondentů ji hodnotilo jako středně důležitou. Znalost vševojskové angličtiny hodnotí 35 % respondentů také jako středně důležitou. Podobné je to i u znalosti speciální vojenské terminologie, již hodnotí jako středně důležitou 33 % respondentů.

Tato zjištění reflektují přímou zkušenost jednotlivých respondentů a můžeme je opět považovat za subjektivní. I když většina (53 %) respondentů hodnotí jako nejdůležitější obecný jazyk, tedy jazyk neformálních setkání a každodenního života, musíme konstatovat, že jazyk odborný, ať už se jedná o angličtinu technickou, vševojskovou nebo speciální

vojenskou terminologii, hraje podstatnou roli a je nezbytnou součástí každodenní komunikace v misi.

3.8 Využití dalších cizích jazyků v misi

Komunikace v misi, při plnění služebních povinností, ale především při neformálních jednáních, se někdy realizuje v jiných jazycích než pouze v jazyce anglickém. Další částí výzkumného šetření byla tedy snaha zjistit, jaké další cizí jazyky respondenti v misi využívali a s jakou četností. Nejčastěji se v odpovědích respondentů objevoval ruský jazyk, dále pak jazyk německý a francouzský (tab. 3).

	Často	Občas	Nikdy
francouzština	4 %	7 %	89 %
němčina	5 %	22 %	72 %
ruština	7 %	24 %	68 %
ostatní jazyky	5 %	18 %	76 %

Tab. 4: Četnost využití dalších cizích jazyků

Kromě ruštiny, němčiny a francouzštiny respondenti nejčastěji používali pro dorozumívání arabštinu, polštinu a srbochorvatštinu, někteří z respondentů zmiňovali také slovenštinu. Lze tedy konstatovat, že využití ostatních jazyků v misi nebylo významné, z celkového počtu 451 respondentů pouze 27 % často využívalo ke komunikaci jiný jazyk než anglický. Můžeme jen usuzovat, že pokud vznikla nutnost využít místní jazyk (např. arabštinu pro mise v arabských zemích, srbochorvatštinu a další jazyky pro mise v Kosovu), byly využívány tlumočnické služby. Co se týká vztahu mezi věkem respondentů a využitím ostatních jazyků, výzkum neprokázal signifikantní vztahy.

3.9 Souvislost věku a dalších cizích jazyků

Další snahou bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi znalostí dalšího cizího jazyka a věkem respondentů. Komunikaci v dalším jazyce jsme rozdělili na formální, tedy používání dalšího cizího jazyka při plnění služebních povinností, a neformální, do které jsme zahrnuli například mimoslužební setkání s kolegy. Při odpovědi na otázku, jak často byl využíván další cizí jazyk, si respondenti volili odpovědi na třístupňové škále: často, občas, nikdy. Následující tabulka (Tab. 5) je zaměřena na nejčastější využití dalšího cizího jazyka při plnění služebních povinností podle věkových kategorií:

	Věková kategorie: do 30 let	Věková kategorie_ od 31do 40 let	Věková kategorie: od 41 let
francouzština	2 %	3 %	10%
němčina	7 %	5 %	2 %
ruština	2 %	4 %	19 %

Tab. 5: Věk a další jazyk 1

Z výše uvedených jazyků respondenti nejmladší a střední věkové kategorie nejčastěji používali němčinu, respondenti věkové kategorie nad 41 nejčastěji mluvili rusky.

Na základě uvedených odpovědí můžeme potvrdit, že nejvýznamnější rozdíl se projevuje v ruštině mezi nejstarší věkovou kategorií a oběma mladšími kategoriemi. Rozdíl je dán odlišnostmi ve studiu jazyků na vojenských středních a vysokých školách. Starší generace do roku 1990 studovala povinně ruštinu na základních školách a poté ve studiu tohoto jazyka pokračovala na středních i vysokých školách. Od roku 1995 byl na vojenských školách kladen důraz na studium anglického jazyka a od roku 1999 se anglický jazyk stal povinným na všech typech vojenských škol. Druhým studovaným cizím jazykem byla často ruština, kterou studenti znali z předchozího typu studia. Pozdějším trendem ve výběru dalšího cizího jazyka se stala němčina, a to především z geografických důvodů. Francouzština, přestože je v pořadí druhým jednacím jazykem NATO, se při volbě druhého cizího jazyka nevyskytuje příliš často.

Dalším cílem bylo zjistit, zda existuje rozdíl mezi využitím dalšího cizího jazyka při neformálních setkáních (Tab. 6).

	Věková kategorie: do 30 let	Věková kategorie_ od 31 do 40 let	Věková kategorie: od 41 let
francouzština	3 %	4 %	10 %
němčina	6 %	5 %	2 %
ruština	2 %	7 %	15 %

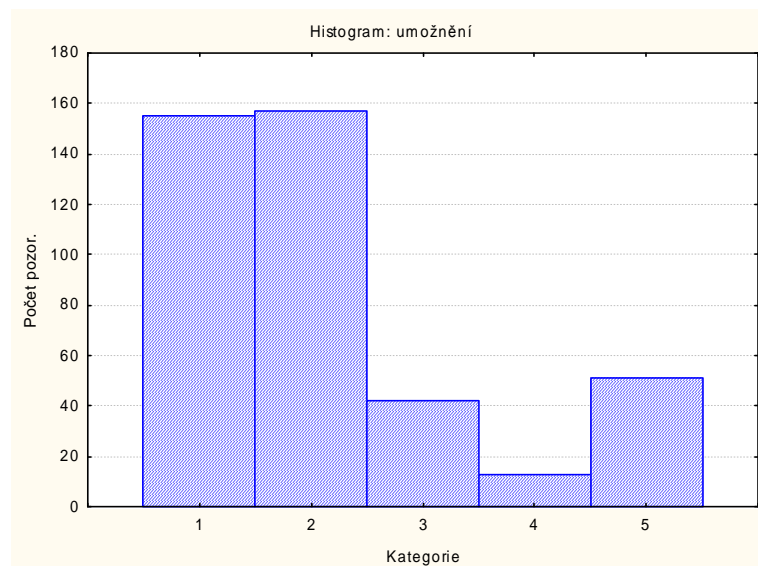
Tab. 6: Věk a další jazyk 2

Lze konstatovat, že nebyly prokázány významné rozdíly, četnost využití dalšího cizího jazyka byla velmi podobná jak při plnění služebních povinností, tak i mimo služební rámec. Můžeme tedy potvrdit, že existuje souvislost mezi věkem a využitím ruského jazyka v misi. Signifikantní rozdíly ve využití němčiny a francouzštiny, a především souvislost mezi znalostí těchto jazyků a věkem, nebyly potvrzeny.

Obecně můžeme konstatovat, že z hlediska využitelnosti v misi je anglický jazyk naprostou prioritou, věk ani zastávaná funkce zde nehrají žádnou významnou roli.

3.10 Kurz anglického jazyka před výjezdem do mise

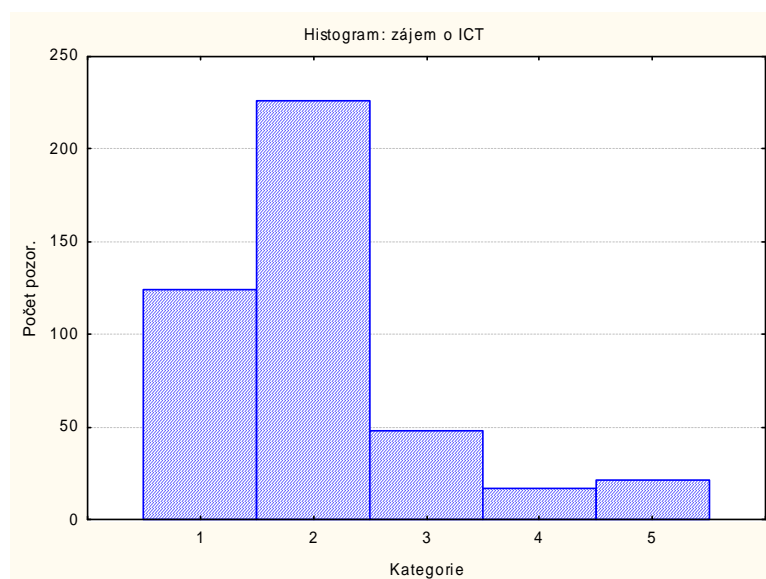
Názory vojenských profesionálů na možnosti zvýšit si úroveň znalosti angličtiny byly další částí výzkumu. První snahou bylo zjistit, které místo jazykové přípravy by bylo nejvhodnější pro výuku angličtiny před výjezdem do mise a to z hlediska pracovní vytíženosti, rodinných i osobních důvodů (Graf 12, popis grafu: 1 – nejméně často, 5 – nejčastěji).

Graf 12: Jazykový kurz

Nejfrekventovanějším výběrem byla přímo vojenská posádka (38 %, kategorie 2), a dále armádní jazykové středisko (37 %, kategorie 1). Pro výuku realizovanou civilní jazykovou školou (kategorie 4) se vyslovil nejmenší počet respondentů. Pouze 3 % všech dotázaných si myslí, že civilní jazykové školy mohou realizovat kvalitní jazykovou přípravu/kurz pro specifické potřeby rezortu MO. Překvapivým výsledkem byl nízký počet respondentů, pouhých 10 %, kteří by dali přednost studiu jazyků v zahraničí (kategorie 3). Jen 12 % respondentů se vyslovilo ve prospěch individuální jazykové přípravy (kategorie 5).

Dále jsme chtěli znát názor našich respondentů na on-line jazykovou výuku. Naší snahou bylo zjistit, zda preferují klasické kurzy “face-to-face”, jejich kombinaci (blended learning) nebo přímo e-learningové kurzy. Výsledky dotazníkového šetření ukazují (Graf 13), že 52 % respondentů by uvítalo možnost zvýšit si své znalosti angličtiny pomocí ICT (kategorie 2). Pouze 4 % z nich nepovažují ICT za vhodný prostředek výuky angličtiny (kategorie 4) a 5 % respondentů by vůbec nepoužívalo ICT pro svou výuku angličtiny (kategorie 5).

Graf 13: Angličtina a ICT

Další otázka se týkala dovedností, pro které by se využití ICT jevílo jako optimální. Celkem 71 % respondentů by určitě používalo ICT pro procvičování poslechu, 61 % pro procvičování mluvení a 41 % pro výuku slovní zásoby. ICT by uvítalo 42 % respondentů pro procvičování čtení, 39 % pro procvičování psaní a 37 % respondentů pro procvičování gramatiky. Pouze 3-5 % respondentů považovalo používání ICT za úplně nevhodné. "

Odpovědi na tuto část výzkumu korespondují jak s předchozími zjištěními, tak i s poznatky ze současné pedagogické praxe. ICT poskytují neomezený přístup k velikému množství informací a jejich všudypřítomnost (ubiquitous learning) dovoluje široké použití ICT ve formálním i neformálním vzdělání. Tyto moderní prostředky nenutí vojenské profesionály zasednout znovu do školních lavic, ale mohou s jejich pomocí rozvíjet jazykové dovednosti i v reálných podmínkách zahraničních misí.

Závěr

Protože se stále více vojenských profesionálů účastní mnohonárodních misí, klade se stále větší důraz na jejich jazykovou přípravu, která je prostředkem k získání schopnosti efektivně komunikovat s příslušníky ostatních armád (např. vyjádřit svůj postoj nebo porozumět názoru zahraničních partnerů).

Potěšitelné je, že podle našeho výzkumu se většina vojenských profesionálů s angličtinou setkala, a to na různé úrovni. Tato skutečnost plně odráží současný systém vzdělávání, ale také vzrůstající zájem o studium cizích jazyků, především angličtiny. Vojenští profesionálové se při svém studiu nejčastěji setkávají se zkouškami podle STANAG 6001. Dalo by se tedy očekávat, že procento úspěšnosti bude velmi vysoké, i když bude klesat s vyšším stupněm SLP. Pozitivním zjištěním bylo, že více než 50% respondentů složila jazykovou zkoušku z anglického jazyka SLP 1 a SLP 2.

U jednotlivých jazykových dovedností více než polovina respondentů měla problémy s poslechem s porozuměním, mluvením a psaním, lépe na to byli jen u čtení s porozuměním. Tato skutečnost je o to pozoruhodnější, že se ve výuce věnuje největší pozornost právě dovednostem poslechu a mluvení. Je nutno však dodat, že pouze ve škole nebo v kurzech se student samotný jazyk nenaučí. Mnoho metodiků jazykového vyučování dokazuje, že dvě třetiny jazykové přípravy musí být vykonány doma, ve škole získáme jen základy. Jak jsme již uvedli, tato skutečnost velmi úzce souvisí se specifickým prostředím jazykové výuky. Jestliže nepoužíváme své jazykové znalosti aktivně, ztrácíme komunikativní dovednost, pohotovost a plynulost vyjadřování, což má za následek klesající úroveň všech jazykových dovedností.

Přestože naprostá většina respondentů hodnotila znalost obecné angličtiny jako nejdůležitější, je nutné zdůraznit, že pro úspěšnou profesní komunikaci je velmi důležitá především znalost angličtiny technické, vševojskové a znalost speciální vojenské terminologie.

Celkem bez většího překvapení se potvrdilo, že se stoupajícím věkem rostou i problémy se zvládnutím některých jazykových dovedností ze skupiny receptivních dovedností – ve výsledcích tohoto výzkumu se tento předpoklad projevil u poslechu, mluvení i psaní. Z toho plyne, že důraz na jazykovou přípravu by měl být kladem již u mladší generace profesionálů a

jejich znalosti by se měly i nadále rozšiřovat, nebo alespoň udržovat na dosažené úrovni. Značná část studentů Univerzity obrany – budoucích vojenských profesionálů - je schopna v současné době zvládnout anglický jazyk na stupni SLP 2 - 3, otázkou však nadále zůstává, jak tento stupeň udržet v dalších letech jejich vojenské kariéry.

Dalším zajímavým výsledkem výzkumu je také zjištění, že pouze třetina respondentů komunikovala velmi zřídka s místním obyvatelstvem anglicky. Je to dáno pravděpodobně nízkým sebevědomím při mluvení, ale také potížemi s poslechem s porozuměním – různý stupeň znalostí totiž znamená odlišnou úroveň slovní zásoby, velkou roli hraje i nesprávná výslovnost a z ní pramenící nepochopení.

Jedna část výzkumu se zabývala využitím ostatních jazyků v misích. Respondenti nejčastěji zmiňovali ruštinu, němčinu, francouzštinu, dále pak pouze jednotlivci uváděli arabštinu, polštinu a srbochorvatštinu, jejichž využití v misi však nebylo významné. Souvislost mezi znalostí dalšího cizího jazyka s věkem respondentů se podařilo prokázat pouze částečně, a to u ruského jazyka. Domníváme se, že tato skutečnost je dána změnami ve výuce cizích jazyků, které byly podmíněny tak významnými událostmi, jako například vstup České republiky do NATO.

Výzkum dále prokázal, že většina respondentů považuje za nejvhodnější místo pro výuku angličtiny před výjezdem do mise přímo vojenskou posádku a armádní jazykové středisko. Pouze malé procento dotázaných se vyslovilo ve prospěch kurzů organizovaných civilními jazykovými školami. S touto skutečností se učitelé CJP setkávají velmi často, proto se domníváme, že jazyková příprava vojenských profesionálů by měla být prioritně realizována v armádních zařízeních.

Potěšující je, že profesionálové považují využití moderní komunikační technologie za velmi užitečné při zvládnání cizích jazyků, samozřejmě s rozdílným stanoviskem se setkáváme u jednotlivých věkových kategorií. Tyto moderní prostředky nenutí vojenské profesionály zasednout znovu do školních lavic, ale mohou pomoci rozvíjet jejich jazykové dovednosti i v reálných podmínkách zahraničních misí.

Získané poznatky jsou pro učitele jazyků CJP velmi významné a znamenají neustálé hledání nových cest, jak výuku cizích jazyků zefektivnit a jak motivovat studenty, aby byli schopni vyhovět všem požadavkům, které jsou na ně v profesionálním životě kladeny.

Literatura:

BERÁNKOVÁ, Jana, ZERZÁNOVÁ, Dana, a ČECHOVÁ, Ivana. *Komunikativní kompetence vojenských manažerů*. Ekonomika a management. Brno: Univerzita obrany, 2010. s 100-104. ISSN 1802-3975.

ČECHOVÁ, Ivana. *Role informačních a komunikačních technologií v jazykové přípravě vysokoškolských studentů*. Brno, 2010. Dizertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická.

HENDRICH., J. Poslech s porozuměním cizojazyčnému ústnímu projevu. *Cizí jazyky*, 1992/1993. č. 9-10.

CHOMSKÝ, N. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge: Mass MIT Press, 1965.

Interpretace STANAG 6001. [on-line]. Ústav jazykové přípravy. 2009 [cit. 2012-02-02].
Dostupné z: <http://www.ujp-acr.cz/met_test/stanag_6001.php>.

PERCLOVÁ, R. Psaní – text, pisatel a čtenář. *Cizí jazyky*, roč. 40, 1996/97, č. 7-8.

PERCLOVÁ, R. Čtení s porozuměním – interakční proces. *Cizí jazyky*, roč. 40, 1996/1997,
č. 3-4.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Nové rozšířené
a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN978-80-7367-647-6.

PURM, R. Čtení v cizím jazyce. *Cizí jazyky*, 1993/1994, č. 5-6.

RICHARDS, J. C., PLATT, J., PLATT. H. *Dictionary of Language Teaching and Applied
Linguistics*. 8th. Edition. Harlow: Longman Group UK Limited. 1999. ISBN 0-582-
07244-1.

*Rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se stanoví Seznam
standardizovaných jazykových zkoušek pro účely Systému jazykové kvalifikace zaměstnanců
ve správních úřadech.* [online] 2008 [cit. 2012-02-02]. Dostupné z:
<http://www.csvs.cz/projekty/2008_gaudeamus/07_vzdelavani/10.pdf>.